

kamena, pa joj ni brojni požari okolice ne nanesoše znatne štete.

Zakladnik je za uzdržavanje ove ustanove odredio mnoge nepokretnine, koje su tokom vremena potpuno propale. Time je ova institucija osiromašila i danas se tamo i ne drže derviški sastanci.

Ne znamo ko je bio prvi pročelnik ove tekije. Prvi je šejh, o kome nešto znamo, Hasan Kâimi, glasoviti mistički pjesnik. Njegove su pjesme sabrane u posebni divan (pjesnička zbirka), a uspomena na ovog pobožnjaka još i danas živi kod bosanskih muslimana. Prilikom neke bune (god. 1681.) morao je napustiti Sarajevo i preseliti se u Zvornik, gdje je ostao do smrti (god. 1691.). Tamo je i sahranjen, a njegov grob muslimani još i danas u velikom broju posjećuju.

Iza Hasan-Kâimije postade šejhom Sinanove tekije Mehmed Tokatli, čiji se grob nalazi u tekijском dvorištu. Trećeg poznatog nam šejha ove tekije Hajruddina, koji u drugoj polovici XVIII. stoljeća prilikom nekog požara zaglavi naslijedi Šahir, poznati pobožnjak i ljubimac sarajevskog stanovništva. Njegov grob pod Panjinom kulom još i danas posjećuju pobožni ljudi i pričaju, da na grobu zapaljenu svijeću ni najjači vjetar ne udune.

Iza ovog odličnog pobožnjaka bijahu šejhovi ove tekije: Hasan Dalagija (umro 1855. god.) i zet mu Hadži Salih Cvancika (umro 1874. god.) te konačno sin ovog zadnjega Edhem, koji je umro prije nekoliko godina.

Derviši ove tekije pripadahu redu »kâdirî«, koji nosi ime svoga osnivača Abdul

Kadir Gilânije, glasovitog mističnog pisca, koji je umro 561. god. po Hidžri.⁷⁾

Bistrigina tekija. Godine 1599. rodio se je u Sarajevu na lijevoj obali Miljacke u gradskom predjelu Bistrik Ibrahim Bistrigija. Po svršetku početnih nauka ode u Carigrad na studije i nakon duго godina povratio se u svoje rodno mjesto. On osnova u Bistriku tekiju nakšibendijskog reda, gdje je okupljao dervise na zajedničke obrede i držao predavanja. Kasnije je imenovan sarajevskim muftijom i oba je zvanja savjesno vršio sve do svoje smrti (god. 1664.). Sahrnjen je u dvorištu Careve džamije.

O Bistrigiji narod priča mnoga čuda. Tako ga jedamput pozva na objed sarajevski kadija. Šejh odgovori, da će se odazvati pozivu, ali da ne će jesti. Gosti su bili pozvani na objed u kadin vrt na Hridu. Tek što se sabraše, udari žestok pljusak, pa odlučiše, da ručaju kod Careve džamije. Kad prispješe tamo, opaziše nekoliko ljudi gdje nose mrtvacu. To bijaše tijelo Bistrigije, koji je nenadano preminuo. Tako se je pobožnjakova riječ ispunila.

Za uzdržavanje ove tekije bila je određena desetina nekih sela u okolici Kreševa i potomci ovog šejha savjesno su vršili svoju dužnost. Zadnji poglavar ove tekije umro je prije 4 godine i od tada je zatvorena.

Osim spomenutih ima Sarajevo još nekoliko tekija, koje međutim nemaju osobite prošlosti i ne zaslužuju naročitoг spomena.

⁷⁾ M. Kalabić, Hadži Sinanova tekija (Glasnik zemaljskog muzeja II. 143. Sarajevo 1890.).

Dr. Šaćir Sikirić.

UGLEDNIJA MUSLIMANSKA KUĆA U SARAJEVU

Musliman je veliki prijatelj prirode, pa zato uvijek izabire mjesto, gdje će graditi kuću, odakle će imati lijep vidik, pa ma to bilo i na teže pristupačnom mjestu. Lijepo je pogledati one male kućice naših siromašnijih muslimana, kako se veru i nižu amfiteatralno jedna povrh druge po vrletnim obroncima okolišnih brda (sl. 1.)

Kuće su uvijek tako građene, da jedna drugoj ne zaklanja vidik. Pa i gdje ne dopuštaju mjesne prilike, zna se naš svijet snaći, ma to bilo i u najtješnijim ulicama. Tu se lice kuće po mogućnosti okrene na ulicu i obično jedna veća soba u prvom katu iznese se malo na sokak, da žen-skinje može gledati na ulicu (sl. 2.).

Nadalje ne voli musliman tjeskobe (sr-kleta), već hoće da je svuda rahat (udobno) i da mu je prostrano i lijepo, jer on više sprovodi život u kući i familiji nego izvan kuće. Toga radi stara se mnogo, kako će

što bolje unutrašnji dio svoga doma ukra-siti i opremiti.

Po vjerskim je propisima isključena muslimanska žena iz javnosti, pa se kod građnje kuće mora naročito to uzeti u obzir. Zato ima gotovo u svakoj boljoj kući posebni odjel za žene »haremluk«, a posebni »selamluk« za muškarce, svaka zgrada zase u posebnoj prostranoj, oblutkom kamenom pokaldrmljenoj avliji, rastavljene visokim zidom (sl. 3.)

Oko cijele kuće podignut je visok zid, a gdje je potrebno, udari se po zidu još i kalkan (štít) od dasaka, da se tako spriječi svaki pogled nepozvanom oku. Posebna »sokačna« vrata vode iz ženske avlije, a »muška« vrata iz muške avlije na sokak. Kroz srednja vrata prolazi se iz jedne avlije u drugu, a kroz »konšipke« (vrata na jedno krilo) izlazi se u bašču ili u komšijsku avliju. Kraj uličnih, a i

1. Kućice po brijegu iznad Hrvatina u Sarajevu i ulica.

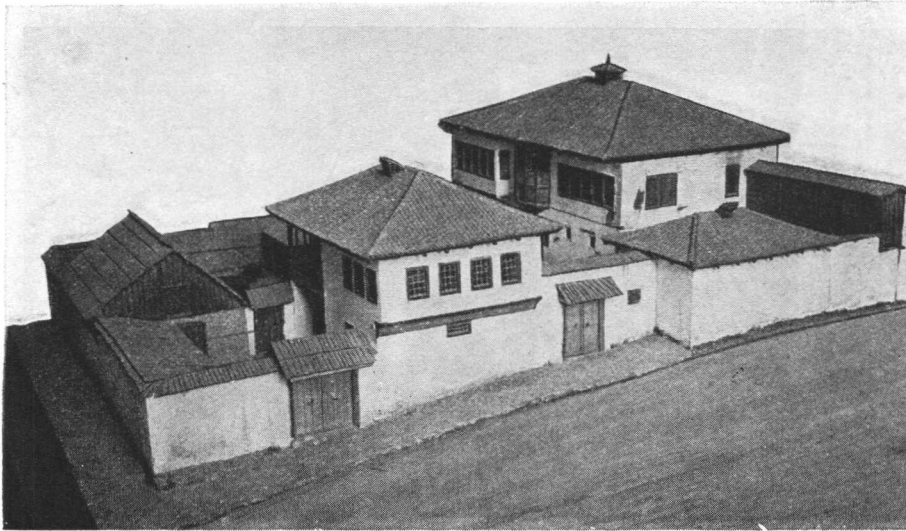

2. Sagrdžije čikma ulica kod Vrbanjuše džamije u Sarajevu.

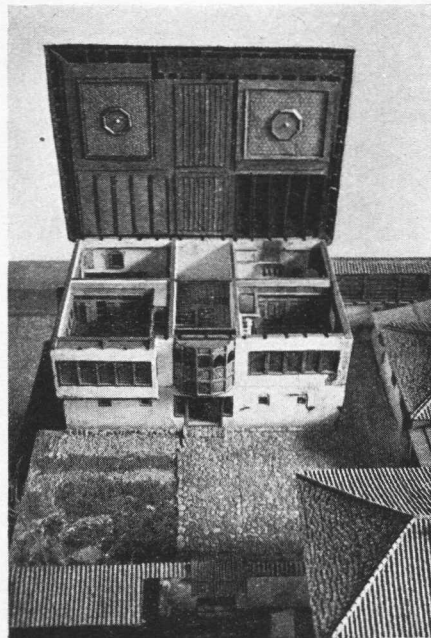
drugih vrata nalazi se u zidu malen izbočen prozorčić (kapidžik) s mušepcima (rešetkama) za gledanje.

Kraj toga kapidžika odigravaju se ljubavne idile za ašikovanje. Djevojka razgovara s momkom kroz taj kapidžik, a on

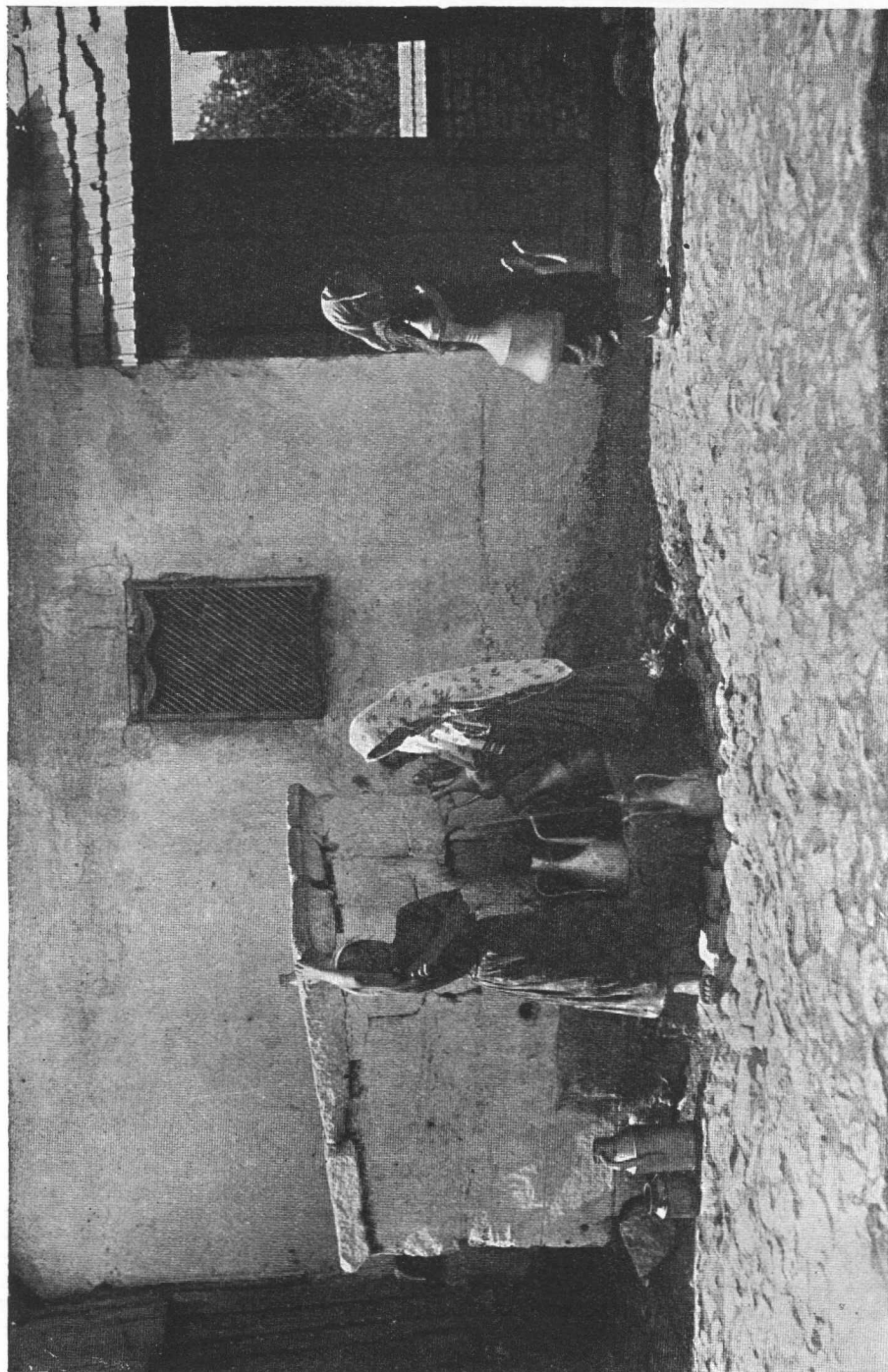
stoji na sokaku. Po avlijama između kamenja, posijano je razno cvijeće, osobito u avliji pred haremlukom, usred koje je mali rondel zasaden ružicama, karanfilima, minevšama, lalama, šembojima i dakako i rutom i t. d. Kuću obavija vinova

3. Model kuće Osman paše Skopljaka u Glodinom sokaku na Čurčića Brijegu, oko 1862. godine. Zgrada straga je »haremluk« (za ženskinje), sprijeda »baškaluk« (za muškinje).

4. Unutarnji rasporedaj haremluka u kući Osman paše Skopljaka u Glodinu sokaku na Čurčića Brijegu.

5. U dvorištu (avliji) muslimanske kuće.

6. Muslimanske djevojke pred kapijom.

loza, koja čitavom koloritu dodaje mnogo svježine. Ovo je tipični oblik kuće, koji se gotovo svuda ponavlja, pa se samo tu i tamo prema različitosti klime i mjesta ponešto preudesi.

Muslimanska se kuća po gradovima, a donekle i po selima gotovo uvijek gradi na jedan kat. Materijal je ćerpić (na suncu sušene cigle od ilovače, u koju se pomiješa nešto pljeve) i drvo. Zidovi su u prizemnom katu obično vrlo masivni i od samog ćerpića s jakim temeljem od kamena. U gornji se boj obično udara »birkatica« t. j. samo jedan red ćerpića u čatmi od drvenih greda. Krov je redovito drven i to od prostrugane šimle, a po

krovu je ćeremit (oluklija opeka). Svi su duvarevi (zidovi) izvana i iznutra okrećeni.

Raspored je u većih i u najvišem dijelu stajnih (haremluka) kuća ovaj: U sredini je u prizemnom i u prvom katu veliki prostran hodnik (»hajata« u prizemlju, »divanhana« u prvom katu), a desno i lijevo se redaju različne prostorije.

S hajata, koji je obično malo odignut od zemlje i popođen, ulazi se u halvate i halvatiće, koji su opet za jedan ili dva basamaka na više od hajata. Halvati su, većim dijelom prostrane sobe s visokim drvenim šisetom (stropom), a prema veličini sobe napravljeni su i prozori. Iz halvata vode redovito manja vratašca u hal-

7. Muslimanske žene u dvorištu.

vatic, sobicu za žensku služinčad (hizmećarice).

U prizemnom spratu se obično zimuje.

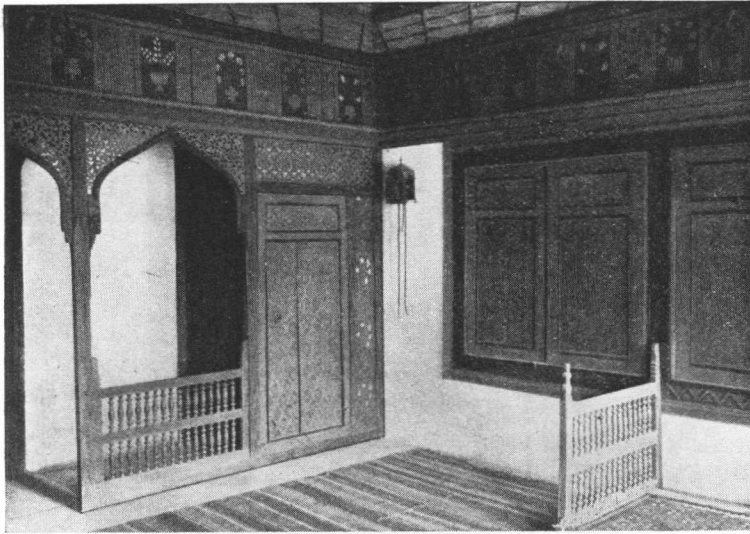
U gornjem katu, kamo se ulazi uz široke drvene basamake (stube) s trabozanima (ograda) gotovo je isti raspored kao i u prizemlju, samo se tu redaju s desne i s lijeve strane divanhane čardakovi i čardadžići s mnogo prozora (sve jedan do drugo), pa je tu mnogo svjetla i zraka.

Tu se ljetuje.

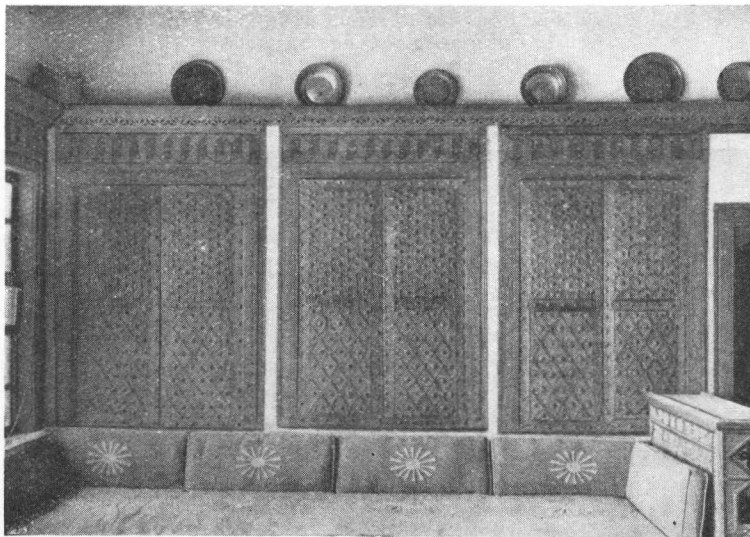
U kućama koje su skroz masivno zidane i gdje je kuća po strani, načinjene su magaze mjesto halvata u prizemlju, a halvati su u tom slučaju u prvom boju. Magaze su obično sigurne od vatre, ali nijesu na

svod građene, već je strop dobro nabijen zemljom ilovačom izmiješanom krečom (vapnom), a nose ga masivne grede poduprte debelim drvenim stupovima. Na takovim su magazama gvozdene vrata i gvozdeni kapci na malenim prozorima. Kad bukne vatra, sve se snese u magazau, dobro zatvori i kuća se preda svojoj sudbini.

Od velike je vrijednosti kamarija u muslimanskoj kući. Prednji dio divanhane (pedsoblja u prvom katu) malo se podigne od ostalog dijela i na izvan iznese, a obično svede se ili na polukrug ili na više čošeta (uđlova). Ovaj izbačeni dio kamarije sastoji se sve od samih prozora,

8. Jedan dio polihromirane sobe sa slijepim dolafima (ukrasom zidova), s dijelom musanderluka i raša.

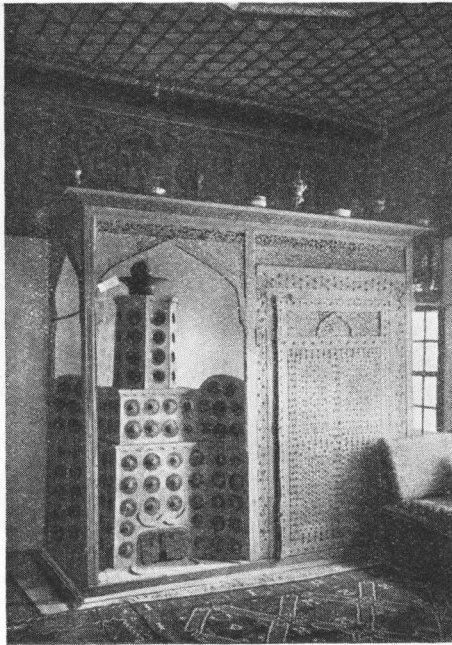
9. Slijepi dolafi iz jedne kuće u Jajcu građene na početku XVIII. stoljeća, minderluk i škrabija novijeg datuma.

zastrih dakako mušepcima. Ovdje se ljeti najmilije zadržava kućna čeljad; tu se ruča, večera i kava pije, a tu se i poznatiji gosti primaju. Prozori su tako udešeni, da se mogu lako dići i spustiti, pa je ovo najsvjetliji i najzračniji prostor, jer

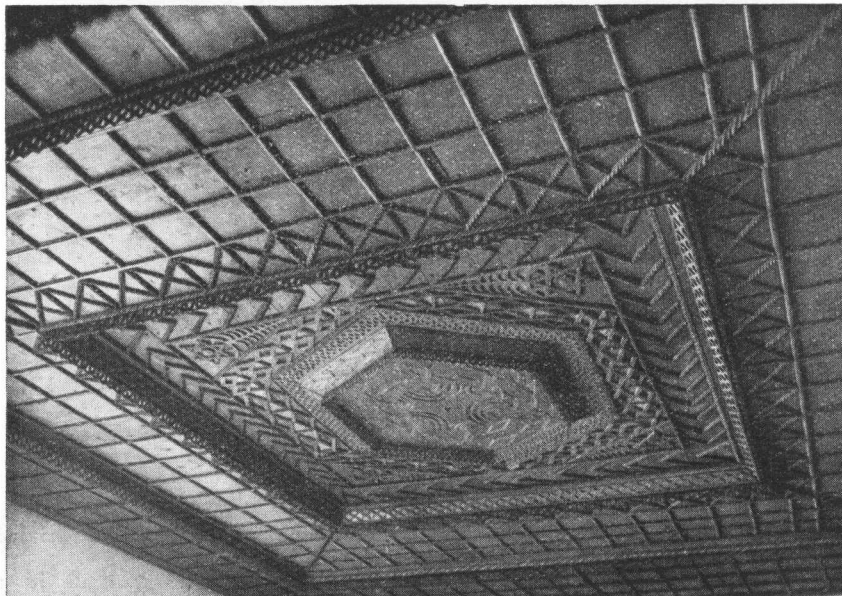
ostale sobe nijesu ni malo prikladne za zračenje.

Ispod pendžera u kamariji je minder, zastri čohom i jastucima.

Treba još spomenuti jedan prostor u kući, obično otrağa, a to je kuhinja ili

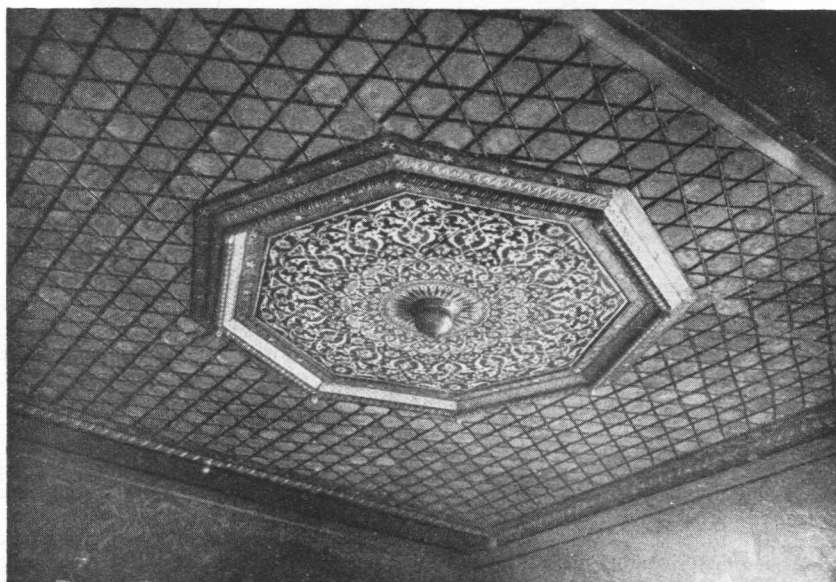
10. Peć i banjica iz šarene sobe u Ruždiji iz Halilbašića sokaka (Sarajevo).

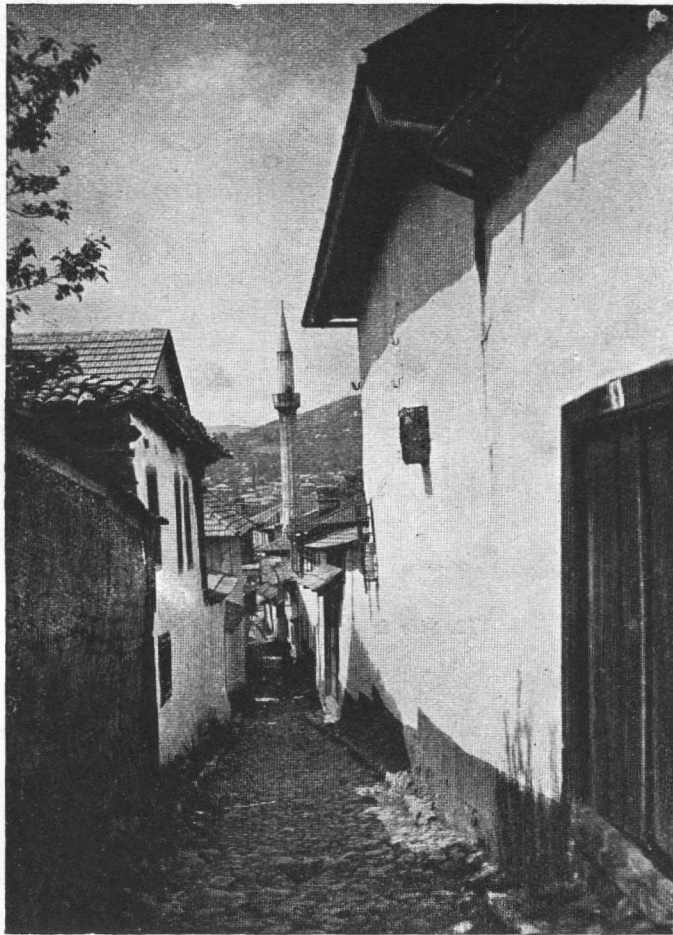
11. Šiša iz Saburine kuće u Saburinom sokaku u Sarajevu.

12. Šiše iz Srebrenice.

13. Šiše (strop) iz »Šarene sobe« u negdašnjoj Ruždiji u Halilbašića sokaku (Nadkovači). Prvobitno je to bila privatna kuća za stanovanje, te je za Topal Osman pašina vaktu predešena u školu. Strop je kao i sva soba polihromirana u vrlo živim bojama u arapskom ornamentu.

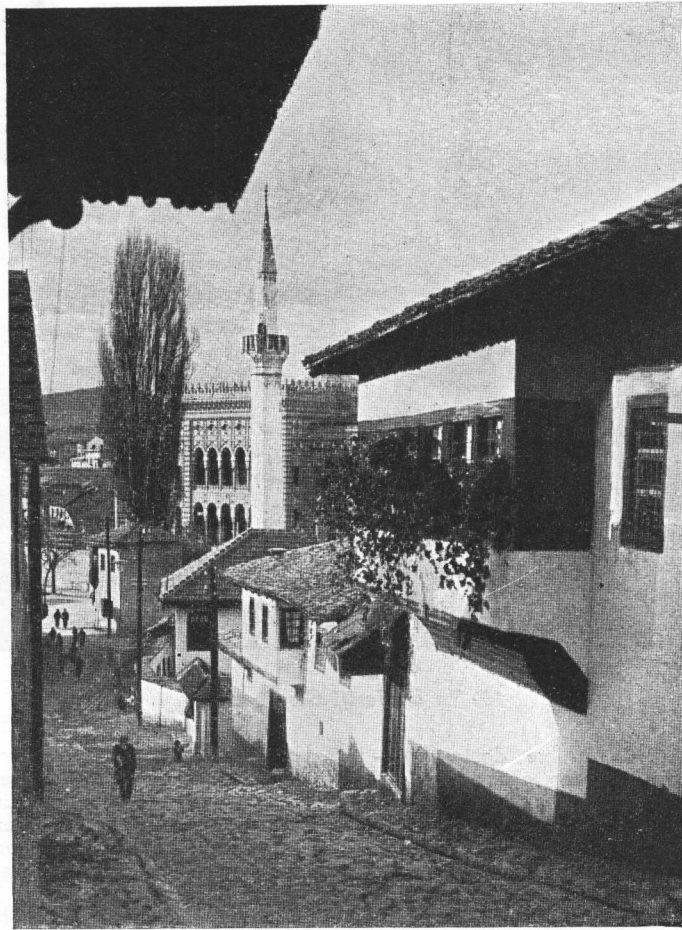
14. Ulica u starom Sarajevu.

kako muslimani vele mutvak. Uz vanjski zid mutvaka ozidano je i odignuto ognjište od samog čerpića s nekoliko odžačića (pregradaka) od čerpića za pojedine tendžere (bakreni i kalajsani lonci s kopcima za kuvanje). Mutvak nije nadkriven, već se dim diže do pod krov i na badžu i ispod strehe izlazi napolje. U mnogim kućama je mutvak sasvim odijeljen od kuće, gdje god u avliji.

Nužnik (zahod) je u najviše slučajeva odvojen od kuće.

Unutrašnji namještaj sobe vrlo je jednostavan, ali ukusan. Treba znati, da se čitav svagdašnji život odigrava na podu. Nema tu onog pokretnog pokućstva: kreveta, ormara, stolica i stolova, bez kojeg ne možeš ni pomisliti jedne moderne sobe. Sve je to nadoknađeno na jedan poseban

i vrlo praktičan način, u skladu s arhitekturom. Prije svega valja spomenuti minder, neku vrstu divana od dasaka, koji se proteže uz zid u vrh halvata ili čardaka, a obično se produljuje još uz obje druge strane zida. Minder je od 10—50 cm visok i nešto manje od jednog metra širok. Gdje minder ne zaprema svu duljinu zida, već je prekinut, tamo je namještena uska izrezbarena škrabija poput uskog visokog sandučića, u koju se meću sitnije stvari, koje se svaki čas treba. Po munderu se pruži slamnjača, koja se zastre makatom od čohe ili otkanim poput ćilima, a pravi se i od svile i bogato zlatom navezu. Da ne bude tvrdo, prostre se po cijeloj duljini mindera, i to po makatu, široko, vunom napunjeno šilte. U čošetima su posebna manja i deblja šilteta. Duž ci-

15. Ulica u starom Sarajevu.

jeiođ mindera i uza škrabije prislone se meki, vunom napunjeni ili slamnati tvrdi jastuci. Jastuci su od čohe, a često i od kadife i svile.

Minder nadomješta stolice.

Četvrtu stranu zida prema glavnom minderu uvrh sobe zauzima musanderluk. To je od prilike do jedan metar široka drvena pregrada. Taj prostor po čitavoj svojoj duljini razdijeljen je u nekoliko zasebnih dijelova: dušekluk, banjica, peć i zapećak.

Dušekluk je oveći, daskama zakovani, obično do po metra od poda odignuti prostor sa širokim vratima na dva krila. Kako je rečeno, u muslimana (ni u drugih vjera) nije bilo kreveta; njih su nadomještali meki, ispucanom vunom napunjeni dušeci, koje bi sterali jednostavno na pod i tu

se ležalo. Kad se ustane, složi se ova posteljina u dušekluk

Muž i žena leže uvijek obadvoje zajedno u jednoj postelji (dušek na podu), a djeci se namjesti po minderu.

Posteljina je inače vrlo raskošna, jer su dušeci i jastuci često od skupocjenih orijentalnih tkanina, a čaršaf i jastuk beze (jastučnice) od domaćeg tankog svilenog beza. Naročito se mnogo trošilo na jorgane (pokrivače), koje su jorgandžije pravili od najskupljih tkanina (brokata, srmadala i t. d.) ili su bogato zlatom vezeni.

Banjica za ritualna pranja je vrlo malen prostor, od prilike 1 m u kvadrat, a velika vrata su većim dijelom na jedan kanat. Korito je plitko, pločom ili ciglom popodeno ili je od drveta iskopano s dugačkim drvenim olukom, kojim voda otječe kroz

16. Na periferiji Sarajeva.

duvar. Čitava ta uredba ne dostaje do-
duše, da se čovjek valjano okupa, jer po-
lijevajući iz ibrika po tijelu, može se za-
pravo saplakati.

Uz banjicu je peć od gline s pozderom pomiješana sa mnogo ilovastih lončića (u starinskih peći 80—120 komada) prevučeni zelenom ili smeđom glazurom. S banjične strane uzidan je u peć veliki bakreni i kalajsani pešnjak za grijanje vode. Voda se grabi suskom iz pešnjaka i nalijeva u ibrik. U banjici je hamam-tas s lifom od tankih vlakana za ribanje (umjesto spužve) i sapunom.

Uz peć su još kojekakvi dolafići ili rafe (pretinci i police), gdje se drže kavenjaci i fildžani.

Kako se vidi, musanderluk je u kućanstvu od velike potrebe i bez njega ne može biti ni jedna muslimanska kuća, pa se radi toga od vjeka mnogo pazilo na njegovu opremu. Podnošci ispod dušekluka su prostije ukrašeni, ali su zato sva vrata, halvatna i čardačna i mala vrata, što vode u halvatić odnosno u čardačić, dušeklučna i banjična vrata i škrabije, slijepi dolafi i dolafići (pretinci), a često i šiše (strop) popunjeni raznolikom mozaik-rezbarijom, naročito izdubenim ružicama sa malim tro-četvero- i višekutnim pločicama od orahovine. Pojedine pločice ovog »mozaika« uokvirene su

žljebastim letvicama i pokovane klincima veoma širokih plosnatih glava, a kadkada i malim bakrenim i kalajsanim dževdžirićima s isprobijanim ornamentom. Šiljasti lukovi nad arkadnim hodnikom, pred peći i zapečkom, počinjavaju na ukusno izrađenim konzolama poput stalaktika. Prema gore svršava musanderluk često bogato ukrašenim frizom sa širokom rafom (polica), koja je ukrašena zubastim čenarom. Rafe se poput galerije pruža unaokolo sobe po ostalim, inače obično praznim zidovima. Po rafi se kiti suđe i druge stvari, koje ne trebaju svaki dan.

Često se vidjaju u praznim budžacima mali dolafići. Da i gole strane zida ne zjaju onako dosadno, umetnu se i ovdje često takozvani slijepi dolafi, dakako ukrašeni kao i ostala okolica.

Čenar (rub) oko prozora također je ukrašen rezbarijama. Da prozori budu što šareniji, udare se često raznobojna stakla. Iznad ovih prozora smješteni su katkad manji prozorčići sa šiljastim lukovima, a mjesto običnih okana izrežu se katkad u sadrenoj ploči ili drvetu dakako orijentalni ornament, u koje se uture šarolika stakla i čine tim načinom efekt transparenta.

Prozori su na ženskim kućama providjeni gustim mušepcima (rešetkama) od tankih, mrežasto sastavljenih šipaka, koji svaki

17. Polazak na teferić.

pregled u harem sprečavaju, a iza mušepka sakriveno ženskinje vidi dovoljno kroz rešetke.

Povrh svega je šiše. Ovo je uvijek od drveta i u najviše slučajeva, pa i u najsiromašnijoj kući, ma koliko toliko iskičeno. U bogatijim kućama konstrukcija šišeta svojom krasotom upravo zadivljuje. Naročito je orta (sredina, rozeta) bogato ukrašena raznolikim rezbarijama i motivima, a i ostala okolića ne zaostaje mnogo iza orte. Na orti se često ponavljaju isti motivi kao na vratima i dolafima, a vrlo se rado uz to prikazuju motivi poput zvijezda, muhri Sulejman (Salamonovo slovo) i t. d., izrađeni od tankih prikovanih šipaka, te čine neku vrstu reljefa ili su u dasku ukopani. Na sredini orte je velika jabuka od bakra i pozlačena, ili je od drveta izrezana. Na stotine raznih figura, četvorina ili trokuta od tankih šćapića popunjavaju ostalu okolinu šišeta. Cijelo šiše nije uvijek ravno, već kao da je jedan dio složen u drugi poput kasete. Da efekt bude veći, bojili bi često udubine po šišetu, vratima i ostaloj okolini raznim bojama.

Arhitektura ove cijele drvenine u muslimanskoj kući vrlo je jednostavna, ali skladna i vanredno dekorativna. Tu je

uspjelo prilagoditi oblike tradicionalnom načinu muslimanskog života i stvoriti osobiti dekorativni slog, koji svakome godi. U tome je opet naš majstor pravi umjetnik i arhitekt da mu nema para. On se znao onako individualno uživiti u svaki detalj i stvorio je neku zasebnu sa svojom originalnošću vrlo zanimljivu dekorativnu umjetnost tako, da bi mogli punim pravom govoriti o bosanskoj umjetnosti i bosanskom stilu, ma da uzorci potječu s istoka.

U muškoj avliji nalazi se »selamluk«, muški odjel, zatim ahar (staja), drvarnica i t. d. Selamluk je puno manji od haremluka, u njemu je i drugi raspored. Osim jedne ili dvije veće sobe za primanje gosti i jedne manje sobe »kahvodžaka« za slugu, gdje se ujedno i kahva peče, rijetko gdje ima više prostorija, jer domaćin i ostala muška kućna čeljad spavaju i jedu u ženskim kućama. U muške kuće može uljeći i stranac bez ikakvog prijavljivanja. Ako nema baškaluka t. j. posebnih prostorija za muškarce, mora stranac uvijek pokucati prije na vrata i čekati, dok netko izađe i uvede ga u jednu sobu u ženskim kućama. Kad je samo jedna soba u kući, ženskinje se gdje bilo sklone, a mutvak ili ode kojoj bližoj koni, dok stranac ode. Osim uku-

čana smiju u haremluk ulaziti samo još bliži rođaci, i to bez ikakva prijavljivanja; nitko naime ne dolazi u nevrjeme, jer ženskinje, čim ustane, obuče se brzo i odmah sve uredi: dignu duške i složi jorgane u dušekluk, pomete odaju, te je sve još prije nego što se i svane, u najvećem redu. Ma kako rano došao, zateći ćeš sve pospremljeno, kahvenjake pristavljene uz vatru u peći ili na mangali, oko koje zasjedne čeljad i kavelenišu. Muslimani vrlo rano liježu, a još ranije ustaju i čim počne svitati, muškinje se razilazi svaki za svojim poslom, a ženskadija radi i sprema u kući. U muslimanskoj kući, osobito u ženskim prostorijama, vlada upravo uzorna čistoća

i red. U odaje (sobe) ne ulazi se u obući, da se ne bi unijelo prašine i blata. Obuća se izuje na pervazu (trotoar) pred hajatom, pa se po kući ide bosonogo ili u čarapama i mestvama. Podovi i sva drvenina, dapače kaldrma u avliji pred kućom, pere se vrlo često, pa se sve žuti kao dukat i sja. U proljeće i jesen sva se kuća iz temelja opere i očisti: duvarevi ošerbete (okreče), podovi i ostala drvenina sitnim kumom (pjeskom) okumaju, ćilimi istresu i izlupaju, sve odvari u lukšiji i obično kalajše i t. d. Šude (čase, sahani, tepsije, demirlije, tendžere za kuhanje, džugumi i ibrici), jer većim dijelom od bakra i kalajsano i obično lijepo gravirano.

Vejsil Ćurčić.

ŽENIDBENI OBIČAJI BOSANSKIH SEFARDA

U doba jevrejskog kraljevstva, kada je zvučala lira Salamunova i Davidova harfa, Jevrejka je svršavala svoj posao uz pobožnu pjesmu. U domu se orio uz majčinu pratnju glas djevojačke pjesme. Kada bi i majka i kći svršile kućni posao, onda bi sjele da rade svoj ručni rad. Pri tome bi majka pripovijedala djela slavnih sinova Izraela, zatim bi djevojke pjevale po koju pobožnu i prigodnu pjesmu, te bi koja od njih svirala uz liru, a druga uz harfu. Uzgojena djevojka u obiteljskom krugu, gdje je vladao duh uzvišene ljubavi, svetačke sloge i čistoće, dozrijeviši za udadbu, nije se brinula za svoj budućeg druga. Na kog i da misli, kad ona nikog i ne poznaje nego samo svoj posao, pjesmu, majku i oca, braću i sestre? Zašto i da misli? Ta doći će on sam zdođovirivši se sa njezinim roditeljima. Prosiće je od njezina oca i tada će nju nikad nevidjenu — nego znanu po čuvenju — voditi pod talam, gdje će uz blagoslov roditelja u ime Božje sveštenički zakleti se jedno drugome na vjernost. On će darivati nju, njezine roditelje i braću, a ona će njemu čuvati svoju nevinost.

Tako bijaše u zlatnom patrijarhalnom životu izraelskog naroda, kada je akt braka dubokog religiozno-familijarnog značenja, u kom je blagoslov roditeljski u ime Božje jednak blagoslovu sveštenikovom. No pada krov slobodnog jevrejskog doma. Izgubio je izrazitu boju svoje nacionalne individualnosti u progonstvu i rasulu. Karakter mu primi mnoge tuđe primjese u svim pravcima života u domu, pa i u načinu bračnoga sporazuma.

U domu umuknuše lira i harfa, zadrnda talambas. Ugasi svijeća svetačke mirnoće i zavlada bučni dah španjolskog života. Djevojka ne čeka više mirna u ljubavi kao

prije, već je nesavladiva strast kida nadošle grudi, pune čežnja za slobodnim uživanjem zamamnoga mladenačkoga života, pa, mjesto psalmi, pjeva:

»Noćes, noćes, buenas noćes,
Noćes son de namurar...«
(»Noći, noći, dobre noći,
Noći su za sevdah...«);

»Ašeriko de kinzi anjos«... »Trez ermanikas eran«... i druge španjolske romanse, pune upaljivog ljubavnog sadržaja.

U narodnoj diaspori izgubila je ona sredenost svojih emocija. Njezina je mašta i priroda bujna poput čarobne prirode nepreglednih pirenejskih planina i polja šarolikih vijugastim rijekama. Nemirna poskakuje ona po bučnim ulicama pirenejskih gradova, te punanim jedrim grudima poput dozrelih breskvi i munjevitim pogledima vatrenog crnog oka, nastoji pogoditi u srce koža mladića, kako bi postao rob njezinih hira.

Minu i ta sloboda. Jevreji budu 1492. godine prognani iz Španije i krenu put Turske. Tu primiše običaje islama. Tada se i Luna povukla u dom i tu čekala na svoju sreću. Roditelji joj opet biraju druga, a provodadžija uz dobru nagradu radi oko udadbe djevojke. Roditelji se sporazumijevaju o udadbi i ženidbi svoje djece. Tako imade više pjesama, španjolskih romana, iz kojih se vidi, kako žena sokoli i nagovara muža neka poradi oko udadbe kćeri sa odabranim mladićem. On odabire mladića prema svom socijalno-ekonomskom stanju i šalje mu provodadžije. Evo jednog primjera:

Rozmarin el vježo, i de boen konsežo,
Ombri de talento, de anjos sesenta.
Vidona su vježa por la su kaleža
Vidu a Zevoriku, belju manseviku.
Muj boeno di fača, sin niuna tača,
Su kara rijenti, su eču korjenti.